

Białystok, 12 lutego 2023 r.

Prof. dr hab. Marzanna Poniatowicz
Wydział Ekonomii i Finansów
Uniwersytet w Białymstoku

RECENZJA

dorobku naukowo-badawczego, dydaktyczno-organizacyjnego
oraz w zakresie popularyzacji nauki i współpracy międzynarodowej

dr KATARZYNY OWSIAK

w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego

1. Podstawa formalnoprawna przygotowania recenzji

Podstawa formalnoprawna sporządzenia niniejszej recenzji wynika z wyznaczenia mnie jako recenzenta przez Radę Doskonałości Naukowej (pismo DRKN.Z5.400.182.2023 z dnia 17.11.2023 r. do Rektora UEK) oraz uchwały Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie z dnia 11 grudnia 2023 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu habilitacyjnym dr Katarzyny Owsiak. Przedmiotowe postępowanie habilitacyjne zostało wszczęte w dniu 3 października 2023 r. w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie *ekonomia i finanse*.

Stosowane pismo w tej sprawie, wraz z dokumentacją i materiałami dotyczącymi postępowania habilitacyjnego otrzymałam od Prorektora ds. Nauki UEK - Pana prof. dr hab. Pawła Lula w dniu 2 stycznia 2024 r.

Podstawą prawną oceny osiągnięć naukowych Kandydata ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego jest art. 221 ust. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. 2023 poz. 742), a w zakresie kryteriów branych pod uwagę przy tej ocenie – art. 219 ust. 1 pkt 2 wskazanej ustawy. Szczegółowe kryteria oceny dorobku habilitacyjnego określono również w legislacji wewnętrznej UEK, tj. w Uchwale Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie nr 54/2019 z dnia 23 września 2019 r. w sprawie *zasad postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie*.

Zgodnie z obowiązującą legislacją, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- posiada stopień doktora;
- posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii było ujęte w wykazie wydawnictw sporządzonym przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki;

- wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2. Sylwetka naukowa i zawodowa Kandydatki do stopnia doktora habilitowanego

Dr Katarzyna Owsiak jest pracownikiem Instytutu Finansów w Kolegium Ekonomii, Finansów i Prawa Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, zatrudnionym na stanowisku adiunkta w Katedrze Finansów Publicznych. Dyplom magistra nauk ekonomicznych w dyscyplinie *ekonomia* uzyskała w 2005 r. na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Dług samorządu terytorialnego a bezpieczeństwo finansów publicznych* (Uchwała Rady Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK w Toruniu z dnia 19.10.2005 r.; promotor dysertacji: prof. dr hab. Jan Głuchowski; recenzenci: prof. dr hab. Krystyna Znaniecka i prof. dr hab. Ryszard Wierzba).

Dorobek naukowy dr Katarzyny Owsiak jest dobrze rozpoznawalny w środowisku akademickim, w szczególności ze względu na aktywność naukowo-badawczą Habilitantki, w tym publikacyjną i konferencyjną związaną z problematyką finansów publicznych, w tym również finansów jednostek samorządu terytorialnego. Dr Katarzyna Owsiak ma również liczne osiągnięcia – udokumentowane stosownymi dyplomami i certyfikatami – świadczące o Jej rozwoju i doskonaleniu zawodowym. Jako przykłady w tym zakresie mogą posłużyć między innymi: dyplom ukończenia Studium Doskonalenia Pedagogicznego Akademii Ekonomicznej w Krakowie (2002); świadectwo ukończenia kursu: Zarządzanie finansami jako element zintegrowanego zarządzania gminą, uzyskane w ramach Programu Partnerstwo dla Samorządu Terytorialnego LGPP (2000); Degree Certificate Master of Social Science with a major in Business Administration (University of Stockholm, School of Business, Master Programme in Finance and Banking (1997); Certificate of Attendance The Study Visit to Britain on Finance Management, The Local Government Assistance Programme sponsored by The British Know How Fund, Warsaw (1997); dyplom ukończenia kursu języka angielskiego GEOS English Academy, Brighton&Hove, Brighton, United Kingdom, Semi-intensive English course at early intermediate level (1995).

3. Ocena monografii jako osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*

Dr Katarzyna Owsiak jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*, wskazuje monografię naukową pt.: *Dług w polityce finansowej gminy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2023, ss. 412 (ISBN 978-83-208-2482-7). Przedmiotowa monografia spełnia wymogi art. 219 ust. 1. pkt 2 lit. a wcześniej wspomnianej ustawy dotyczącej wydawnictwa. Wydawnictwo PWE znajduje się w wykazie ministerialnym wydawnictw pod poz. 439, identyfikator 50300 (Załącznik nr 1 do Komunikatu Ministerstwa Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe). Recenzentami wydawniczymi publikacji są: prof. dr hab. Krystyna Piotrowska-Marczak – prof. em.

Uniwersytetu WSB Merito Łódź i dr hab. Marek Dylewski, prof. Uniwersytetu WSP Merito Szczecin.

Podjęta w monografii problematyka badawcza, odnosząca się do polityki zadłużeniowej polskich gmin może nie jest problematyką nową, ale z pewnością ważną i aktualną chociażby w kontekście obserwowanych w ostatnich latach zjawisk kryzysowych w obszarze samorządności terytorialnej i systemowej destrukcji samodzielności finansowej JST. W monografii przyjmuje się, że (cyt., s. 11): *zjawisko zadłużania się władz centralnych i władz samorządowych ma charakter strukturalny w tym sensie, że jest trwałe, chociaż jego zakres i nasilenie zmieniają się ze względu na czas, kraj, gminę*. Deklarowany przez Autorkę główny cel badawczy to (cyt., s. 11): *określenie charakterystycznych cech w polityce finansowej gmin w stosunku do długu w Polsce w latach 2010-2020*. Natomiast jako cele szczegółowe Autorka określa:

- (1) *krytyczną analizę literatury przedmiotu, krajowej i zagranicznej, w celu uchwycenia głównych kierunków ewolucji w podejściu różnych teorii do długu publicznego, w tym do długu samorządowego (lokalnego);*
- (2) *zidentyfikowanie głównych trendów w zakresie zadłużania się gmin w Polsce w latach 2010-2020;*
- (3) *ustalenie, za pomocą modeli ekonometrycznych, zależności pomiędzy długiem a poziomem rozwoju wybranych elementów infrastruktury, czyli sieci wodociągowej i kanalizacyjnej; w badanym okresie w dziedzinach tych zauważalny jest postęp, chociaż nierównomierny; stąd też interesujące jest zbadanie, jaką rolę w tych zmianach odgrywał dług;*
- (4) *uchwycenie ewentualnej zależności między długiem gmin a dochodami własnymi gmin, przy czym przez dochody własne rozumie się dochody własne określone w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (JST);*
- (5) *ocenę skutków konserwatywnej polityki finansowej gmin, czyli polityki, w której część gmin charakteryzuje względnie trwała awersja do zaciągania długu (ryzyka);*
- (6) *przybliżenie i wskazanie zjawiska pokusy nadużycia (moral hazard), zmuszającego władze centralne do podjęcia działań ratunkowych, co wiąże się z koniecznością sięgnięcia do środków budżetu państwa.*

W celu realizacji szczegółowych celów badawczych Autorka monografii formułuje następujące hipotezy badawcze:

- (H.1) *Wobec ograniczeń budżetowych zaciąganie długu może stanowić wymuszone lub świadomie wykorzystywane źródło finansowania rozwoju (infrastruktury), co warunkuje postęp w wielu dziedzinach życia mieszkańców.*
- (H.2) *Polityka finansowa gmin polegająca na zaciąganiu długu może zwiększać w przyszłości potencjał dochodowy gmin.*
- (H.3) *W polityce finansowej możliwe jest konserwatywne podejście do długu, wyrażające się awersją do zaciągania pożyczek (awersją do ryzyka).*
- (H.4) *Zaciąganie długu może wiązać się z pokusą nadużycia, co może zmusić władze centralne (rząd) do interwencji i działalności ratunkowej.*
- (H.5) *Racjonalne zaciąganie (wykorzystanie) długu może ograniczać zjawisko przerzucania kosztów długu na kolejne pokolenia.*

Odnosząc się do osądu poprawności sformułowania hipotez badawczych, mam pewne wątpliwości co do poprawności zapisów hipotez H.1. i H.5. Jednym z fundamentalnych wymogów dotyczących hipotez badawczych jest ich empiryczna sprawdzalność. W tym kontekście, hipoteza badawcza stanowiąc swoiste uogólnienie obserwacji naukowych, może dotyczyć zjawisk w określonym miejscu lub czasie, przy czym ów czas oznacza teraźniejszość lub przeszłość, nigdy przyszłość. Wynika to nie tylko z wymogu wspomnianej wcześniej empirycznej sprawdzalności, ale również z niepewności przyszłości – formułowanie hipotez dotyczących przyszłości ma charakter bardziej spekulacyjny niż naukowy, co jest niezgodne z zasadami metodologii naukowej. Uwzględniając tę argumentację zdecydowanie bardziej poprawne byłoby sformułowania: *Polityka finansowa gmin polegająca na zaciąganiu długu zwiększa potencjał dochodowy gmin* (H.1.) oraz *Racjonalne zaciąganie (wykorzystanie) długu ogranicza zjawisko przerzucania kosztów długu na kolejne pokolenia* (H.5.).

Analizowana monografia jest bardzo obszerna – liczy ponad 400 stron. Charakteryzuje się przejrzystą i uporządkowaną strukturą. Składa się ze sześciu rozdziałów.

Rozdział 1 koncentruje się na definicji i różnych kategoriach długu publicznego, prezentując ewolucję analizowanej kategorii ekonomicznej przez pryzmat historii myśli ekonomicznej, przy założeniu Autorki, że (cyt., s. 14): *niezależnie od tego, czy dług jest zaciągany przez władze centralne czy samorządowe, kategoria ta ma identyczną treść ekonomiczną i społeczną*. W tej części pracy analizowany jest również swoisty dualizm i kontrast między pozytywnymi i negatywnymi aspektami zadłużenia (dobry dług *versus* dług zły), a także kwestie wpływu charakteryzowanej kategorii na sprawiedliwość międzypokoleniową i stabilność finansów publicznych. Rozdział kończy się przeglądem głównych kierunków badań odnoszących się do długu publicznego.

Rozdział 2 skupia się na specyfice długu samorządowego i teoretycznych aspektach z tym związanych, w tym również na roli długu samorządowego w finansowaniu lokalnych dóbr publicznych. Nawiązuje się w nim także do decentralizacji fiskalnej analizowanej z perspektywy koncepcji federalizmu fiskalnego, a więc koncepcji *srticte* związanej z problematyką długu publicznego w kontekście poszukiwań optymalizacji podziału władztwa zadłużeniowego pomiędzy poszczególne szczeble władzy publicznej. Określa się tu również przyczyny zaciągania długu przez jednostki samorządu terytorialnego, ryzyko z tym związane oraz specyfikę zarządzania długiem lokalnym. Zakończenie rozdziału nawiązuje do kontrowersji związanych zadłużeniem na poziomie lokalnym, w tym między innymi takich zagadnień jak: limitacja długu lokalnego, ukrywanie długu oraz stosunek społeczeństwa do polityki zadłużeniowej.

Rozdział 3 przedstawia genezę długu samorządowego oraz jego status po transformacji ustrojowej w Polsce. Zaprezentowano w nim szczegółowe analizy odnoszące się do wielkości i struktury zadłużenia podsektora samorządowego w Polsce w latach 2010–2020 również na tle porównawczym do państwowego długu publicznego. Szczególną uwagę poświęcono metodologii grupowania gmin według poziomu zadłużenia i poziomu wskaźnika zmienności.

Rozdział 4 koncentruje się na skutkach zadłużenia gmin. Podjęto w nim interesującą próbę uchwycenia zależności między zadłużeniem gmin a rozwojem wybranych elementów infrastruktury technicznej (wodociągi i kanalizacja) jako czynnika warunkującego ogólny

rozwój gmin, poprawiającego warunki życia mieszkańców i warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Wykorzystano w tym zakresie metodę badań panelowych i modele ekonometryczne, prezentując wyniki badań empirycznych w odniesieniu do następujących kategorii JST: gminy miejskie, gminy wiejskie i gminy miejsko-wiejskie. Dodatkowo, zaprezentowano tu wyniki badań panelowych w kontekście relacji dług – dochody własne gmin.

Rozdział 5 odnosi się do specyficznej kategorii gmin w Polsce, w odniesieniu do której badania empiryczne wykazały brak zobowiązań finansowych w ogóle lub zobowiązania o charakterze incydentalnym w całym, analizowanym okresie badawczym (2010-2020). Podjęto w nim próbę wyjaśniania przyczyn i skutków konserwatywnej polityki zadłużeniowej tych jednostek terytorialnych. Przedstawiono również konkretne przykłady gmin prowadzących taki model polityki zadłużeniowej, analizując w sposób szczegółowy podejście wybranych JST do salda budżetowego, nadwyżek, polityki infrastrukturalnej oraz efekty przyjętego modelu lokalnej polityki finansowej.

Rozdział 6 zawiera empiryczną weryfikację sytuacji finansowej JST, w których wystąpiły trudności w regulowaniu zobowiązań finansowych i zainicjowano tzw. programy postępowania naprawczego (PPN). Opisano w nim rolę państwa jako pożyczkodawcy ostatniej instancji, analizując teoretyczne i praktyczne aspekty pożyczek dla samorządów. Rozdział zawiera przegląd regulacji dotyczących pożyczek „ratunkowych” z budżetu państwa, adresowanych do JST z problemami finansowymi. Do oceny skuteczności analizowanego instrumentu i specyfiki procedur naprawczych wykorzystano wyniki autorskich badań ankietowych skierowanych do gmin.

Mam kilka uwag krytycznych do analizowanej monografii. Poniżej przedstawiam je w formie syntetycznej:

- (1) Podrozdział 1.1. zatytułowany *Pojęcie i rodzaje długu publicznego* budzi pewien niedosyt. Jego treść, w mojej ocenie, charakteryzuje się zbytnią syntetycznością – rozdział zajmuje zaledwie 2,5 strony i prezentuje materiał w sposób zbyt ogólny. Brakuje w nim głębszych analiz teoretycznych dotyczących różnorodnych definicji i kategorii długu publicznego, które mogą różnić się w zależności od przyjętego kontekstu lub kryteriów stosowanych przez różne instytucje. Przykłady takich różnic to dług publiczny brutto i netto, dług krótko- i długoterminowy, dług krajowy i zagraniczny, a także dług realny i nominalny. Pominięto również kluczową kwestię, jaką jest przedstawienie znaczenia długu podsektora samorządowego (*local government debt*) jako elementu sektora instytucji rządowych i samorządowych (*general government debt*), co obrazuje klasyfikacja ESA 2010.
- (2) Mam również pewne zastrzeżenia do podrozdziału 2.3. zatytułowanego *Alokacja dóbr publicznych a decentralizacja*. Autorka nawiązuje w nim między innymi do alokacji dóbr publicznych za pomocą długu publicznego, a więc do procesu finansowania wydatków publicznych, w tym inwestycji w dobra publiczne, poprzez zaciąganie długu przez rząd lub inne jednostki sektora publicznego. Biorąc pod uwagę specyfikę podejmowanej problematyki badawczej oraz proponowaną strukturę monografii, w tym miejscu widziałabym bardziej podrozdział, który skupiałby się na zagadnieniach decentralizacji fiskalnej w kontekście długu publicznego i podziału

władztwa zadłużeniowego pomiędzy poszczególne szczeble władzy publicznej (proponowany tytuł: *Lokalny dług publiczny jako efekt decentralizacji fiskalnej*). Warto dodać, że relacje fiskalne z tym związane i ich optymalizacja, np. poprzez formułę fiskalnych reguł zadłużeniowych – do których Autorka nawiązuje w późniejszym podrozdziale, tj. 2.7.) – stanowią kluczowy obszar badań w ramach koncepcji federalizmu fiskalnego.

- (3) Innym, istotnym zagadnieniem, które zostało pominięte w recenzowanej monografii jest problem zróżnicowanych i dysfunkcyjnych w polskich realiach metodologii liczenia długu publicznego, czyli tzw. „podwójnej” statystyki długu (dług liczony według metodologii krajowej i unijnej). Szersze nawiązanie do tych kwestii byłoby uzasadnione chociażby w tym kontekście, że w części pracy poświęconej zadłużeniu gmin Autorka przytacza dane liczbowe odnoszące się do deficytu sektora finansów publicznych, które są prezentowane zgodnie z metodologią unijną (s. 127).
- (4) W podrozdziale 3.3. zatytułowanym *Dług trwałą cechą finansów gmin w Polsce* prezentowane dane statystyczne (tabela 3.2.) nie odnoszą się do zadłużenia gmin, jak sugeruje tytuł podrozdziału, lecz do całego podsektora samorządowego. W związku z tym bardziej adekwatnym tytułem podrozdziału, odzwierciedlającym jego merytoryczną zawartość byłby tytuł: *Dług trwałą cechą finansów podsektora samorządowego w Polsce*.
- (5) Kluczowe aspekty dotyczące wielkości i dynamiki długu JST koncentrują się na poziomie miast na prawach powiatu. Szkoda, że Autorka monografii na pewnym etapie badań empirycznych, zdecydowała się pominąć te jednostki, uznając, że (cyt. s. 133): *ta kategoria gmin pod wieloma różnymi względami, zwłaszcza pod kątem potencjału dochodowego, zdolności do zaciągania długu itp., jest słabo porównywalna w stosunku do gmin wiejskich czy nawet miejskich średniej wielkości*. Możliwe byłoby np. przeprowadzenie analogicznych analiz odrębnie dla 66 miast na prawach powiatu. Takie podejście pozwoliłoby na uwzględnienie specyfiki tych jednostek i dokładniejsze zrozumienie mechanizmów ich zadłużania oraz wpływu na ogólną sytuację zadłużeniową JST w Polsce. Za takim podejściem przemawia nie tylko wysoki udział zadłużenia miast na prawach powiatu w długu JST ogółem (2020 r. – 48%), ale także szeroki zakres realizowanych przez nie zadań publicznych. Jednostki te wyróżniają się również największą aktywnością inwestycyjną finansowaną za pomocą instrumentów dłużnych, co jest istotne w kontekście badanego przez Autorkę monografii wpływu długu lokalnego na rozwój infrastruktury.

Pragnę zaznaczyć, że przedstawione uwagi krytyczne powinny być interpretowane wyłącznie jako elementy dyskusji naukowej, ponieważ w żaden sposób nie deprecjonują one wartości merytorycznej ocenianego dzieła.

Podsumowując, monografię pt. *Dług w polityce finansowej gminy* oceniam jako cenne opracowanie wpisujące się w nurt badań nad finansami samorządu terytorialnego oraz długiem lokalnym. Uważam ją za osiągnięcie, które wnosi znaczący wkład w rozwój dyscypliny *ekonomii i finansów*, spełniając tym samym kryteria osiągnięć naukowych wymagane od kandydata ubiegającego się o stopień doktora habilitowanego, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

4. Ocena pozostałego dorobku naukowego składającego się na znaczny wkład w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*

W dalszej kolejności chciałabym się odnieść do pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych Kandydatki do stopnia doktora habilitowanego. Z przedłożonej dokumentacji, tj. *Wykazu osiągnięć naukowych* wynika, że dorobek naukowy Habilitantki jest wystarczająco obszerny i zróżnicowany. Składają się na niego łącznie 73 publikacje naukowe, w tym 66 publikacji z okresu po uzyskaniu stopnia doktora. Oceniany dorobek publikacyjny obejmuje:

- autorstwo 1 monografii naukowej (deklarowanej przez Kandydatkę jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 219 ust. 1. pkt 2 lit. a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*);
- autorstwo 24 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym: 22 – po doktoracie) oraz współautorstwo 12 rozdziałów (wszystkie po doktoracie); na łączną liczbę 36 rozdziałów, 15 z nich opublikowano w języku angielskim;
- autorstwo 25 artykułów w czasopismach naukowych (w tym: 21 – po doktoracie) oraz współautorstwo 9 artykułów w czasopismach naukowych (w tym: 8 – po doktoracie); na łączną liczbę 34 artykułów naukowych, 5 z nich opublikowano w języku angielskim;
- współautorstwo redakcji naukowej 2 czasopism.

Przytoczone dane świadczą o relatywnie wysokiej aktywności publikacyjnej Habilitantki i odpowiednim zakresie jej umiędzynarodowienia.

Analiza sumarycznej punktacji ministerialnej dotycząca dorobku publikacyjnego dr K. Owsiak wygląda zadowalająco. Zbiorcza suma punktów MNiSW uzyskanych za publikacje Jej autorstwa/współautorstwa wyniosła 668 pkt, z czego 632 pkt – to sumaryczna liczba punktów uzyskanych po uzyskaniu stopnia doktora. Uważam, że w ujęciu ilościowym jest to dorobek wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Należy dodać, że w dorobku naukowym Kandydatki wykazano tylko 1 publikację w czasopiśmie z *Impact Factor*. Jest to artykuł opublikowany w „*Ekonomiście*”, który w roku składania wniosku miał IF na poziomie 0.2 (2022): K. Owsiak, *Relacje pomiędzy władzami centralnymi a władzami samorządowymi w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej*, „*Ekonomista*”, nr 2 (2021), s. 251-278, ISSN 0013-3205.

Jakość ocenianego dorobku naukowego potwierdzają jednak też inne dane naukometryczne. Zgodnie z załączoną dokumentacją (Raport cytowań sporządzony przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie), łączna liczba cytowań prac Habilitantki, włączając autocytowania wyniosła 159 (42 cytowane publikacje), natomiast bez autocytowań – 148 (40 cytowanych publikacji). W dokumentacji wykazano też całościowy indeks Hirscha (h-indeks) na poziomie 7.

Podsumowując ten aspekt osiągnięć naukowo – badawczych Kandydatki (dane naukometryczne: sumaryczny współczynnik Impact Factor, sumaryczna punktacja ministerialna, sumaryczna liczba cytowań oraz indeks Hirscha itp.), oceniam go jako spełniający kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Pozytywnie oceniam również dorobek publikacyjny Habilitantki w kontekście jego poziomu merytorycznego i spójności merytorycznej. Obejmuje on kilka obszarów badawczych, wzajemnie powiązanych i przenikających się, co świadczy o konsekwencji badawczej i ukierunkowanym rozwoju naukowym Habilitantki.

W okresie przed uzyskaniem stopnia doktora nauk ekonomicznych zainteresowania badawcze Habilitantki dotyczyły zagadnień z zakresu finansów publicznych, koncentrując się na zagadnieniach decentralizacji systemu finansów publicznych, deficycie budżetowym (w tym metodzie jego liczenia w Polsce i w krajach ówczesnej Unii Europejskiej), państwowym długiem publicznym (ze szczególnym uwzględnieniem długu krajowego, w tym samorządowego) oraz podatkach lokalnych.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych zainteresowania naukowe Habilitantki ewoluowały i koncentrowały się wokół pięciu obszarów badawczych. Obejmują one:

- (1) Koncepcje funkcjonowania samorządu terytorialnego;
- (2) Finanse jednostek samorządu terytorialnego w zmiennym otoczeniu regulacyjnym, w tym cztery, wyraźnie wyodrębnione nurty badawcze:
 - 2.1. Reformy systemu zasilania finansowego jednostek samorządu terytorialnego;
 - 2.2. Problem wydatków jednostek samorządu terytorialnego;
 - 2.3. Instrumenty zarządzania i stabilności finansów jednostek samorządu terytorialnego;
 - 2.4. Wyzwania pokryzysowe dla jednostek samorządu terytorialnego;
- (3) Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego;
- (4) Współczesne problemy finansów publicznych;
- (5) Współczesny system finansowy.

Z wyżej wymienionymi obszarami badań wiążą się łącznie 43 publikacje (z wyłączeniem analizowanej wcześniej monografii habilitacyjnej) – opublikowane przez Habilitantkę w okresie po uzyskaniu stopnia doktora – w tym: 22 rozdziały w monografiach i 21 artykułów w czasopiśmie naukowych. Ich poziom merytoryczny oceniam jako wysoki, biorąc pod uwagę poruszaną w nich problematykę badawczą jak również jej znaczenie w kontekście teorii i praktyki finansów publicznych, w tym przede wszystkim finansów lokalnych. Szczególnie wysoko oceniam w tym zakresie autorski artykuł pt. *Relacje pomiędzy władzami centralnymi a władzami samorządowymi w świetle nowej ekonomii instytucjonalnej* („*Ekonomista*” 2021, nr 2), zawierający interesującą i udaną próbę uporządkowania teoretycznego oraz określenia specyfiki relacji rząd centralny – władze samorządowe, analizowanych w kontekście nowej ekonomii instytucjonalnej. Habilitantka z dużą swobodą, świadcząca o dobrej znajomości analizowanej problematyki porusza w nim tak istotne zagadnienia jak: samorząd terytorialny jako instytucja, samorząd terytorialny w koncepcji pryncypała – podwładny, samorząd terytorialny a problem kosztów transakcyjnych, kształtowanie równowagi instytucjonalnej w obszarze systemu samorządności terytorialnej. Kolejna, interesująca poznawczo i inspirująca badawczo publikacja to artykuł współautorski z prof. Krzysztofem Surówką pt. *Administrowanie czy rozwój - 20 lat doświadczeń finansowania polskiego samorządu terytorialnego* („*Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*”, 2018 nr 4/56), w którym dokonano trafnej diagnozy kluczowych zagrożeń ograniczających

samodzielność finansową JST. Inna, wysoko przeze mnie oceniana publikacja to autorski artykuł pt. *Wieloletnia prognoza finansowa jako instrument zarządzania finansami jednostek samorządu terytorialnego* („Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach”, 2014 nr 198, cz. 1), który zgodnie z przedłożonymi przez Habilitantkę danymi naukowymi jest jednocześnie najczęściej cytowaną publikacją Jej Autorstwa. W artykule tym zawarto krytyczną ocenę WPF jako instrumentu, który w pierwotnym zamyśle ustawodawcy miał pełnić rolę skutecznego zarządzania finansami JST, zwłaszcza w obszarze długu samorządowego. Ze względu jednak na określone dysfunkcje WPF (ograniczoną realistyczność danych w niej zawartych, zbyt długi okres planistyczny, kompetencje organów JST w zakresie dokonywania różnych zmian w trakcie roku budżetowego itp.) analizowany instrument planistyczny nie odgrywa tej roli w sposób skuteczny. Inna, wartościowa publikacja Habilitantki odnosi się do skutków ostatniego kryzysu pandemicznego COVID-19. Jest to rozdział pt. *Władze samorządowe wobec presji na wydatki związane z kryzysem pandemicznym*, opublikowany w ramach monografii pod red. prof. Magdaleny Ziolo (*Finanse publiczne*, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 2021). W opracowaniu tym dokonano wnikliwej i wieloaspektowej oceny sytuacji finansowej JST w kontekście skutków pandemii, a także krytycznej oceny wdrożonych rozwiązań, zwłaszcza w aspekcie nadmiernej re-centralizacji fiskalnej, przeprowadzanej przez władze centralne pod pretekstem walki ze skutkami pandemii za pomocą instrumentów politycznych/uznaniowych, ewidentnie osłabiających samodzielność finansową JST.

Analiza osiągnięć naukowych dr Katarzyny Owsiak dowodzi, że Kandydatka do stopnia doktora habilitowanego uczestniczyła również w pracach zespołów badawczych realizujących projekty naukowo-badawcze. Z dostarczonych dokumentów wynika, że po uzyskaniu tytułu doktora nauk ekonomicznych, tj. w latach 2006-2022, była zaangażowana w 15 projektów badawczych. Te projekty były jednak ograniczone wyłącznie do badań statutowych prowadzonych kolejno w Katedrze Finansów, Katedrze Finansów Samorządowych oraz Katedrze Finansów Publicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. W przeanalizowanym dorobku naukowym nie znalazłam natomiast informacji o projektach badawczych/grantach, przyznanych przez Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursów, w których Habilitantka pełniłaby rolę kierownika lub wykonawcy.

Podkreślenia wymaga również fakt istotnej aktywności naukowej dr Katarzyny Owsiak poza Jej macierzystą uczelnią, tj. w innych uczelniach lub instytucjach naukowych. Jako przykłady takich aktywności mogą posłużyć:

- stypendium naukowe w Stockholm University, Szwecja (2001); w dokumentacji nie zamieszczono informacji nt. długości trwania tego stypendium;
- współpraca naukowa z Wydziałem Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, której pokłosiem była dysertacja doktorska przygotowana i obroniona pod kierunkiem prof. Jana Głuchowskiego (2005);
- staż naukowy w Państwowym Uniwersytecie Ekonomiki i Finansów w Sankt Petersburgu, Rosja, tj. aktualnym Petersburskim Państwowym Uniwersytecie Ekonomicznym (2010; staż dwudziestodniowy);

- staż naukowy w Katedrze Finansów i Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Warszawski (rok akademicki 2019/2020; w dokumentacji nie zamieszczono informacji nt. długości trwania tego stażu).

Warto zaznaczyć, że Habilitantka przykładała dużą wagę do promowania wyników swoich badań naukowych w kręgach akademickich, aktywnie uczestnicząc w licznych konferencjach naukowych, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Od czasu rozpoczęcia pracy na uczelni wzięła udział w 79 konferencjach i seminariach naukowych, z czego 70 po uzyskaniu tytułu doktora. Spośród nich 22 miały charakter międzynarodowy, w tym 11 odbyło się poza granicami kraju (w tym jedna w formule online). Przykładowe konferencje, w których uczestniczyła, to konferencje w Brnie, Kijowie, Lwowie (3 konferencje), Madrycie, Tarnopolu (2 konferencje), Wiedniu i Żylinie (2 konferencje). Podczas tych wydarzeń naukowych Habilitantka wygłosiła 19 referatów, w tym 10 w ramach współautorstwa.

W konkluzji dotyczącej oceny pozostałego dorobku naukowego, tj. dorobku poza ocenionym wcześniej głównym osiągnięciem naukowym, stwierdzam, że spełnienia on wymagane kryterium istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej instytucji naukowej. Natomiast uwzględniając zarówno ilościowe jak i jakościowe cechy przedmiotowego dorobku, oceniam go jako wartościowy naukowo i spójny merytorycznie, a przed wszystkim wnoszący znaczny wkład w rozwój teorii finansów publicznych, w tym finansów lokalnych, a tym samym również w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*.

5. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych, popularyzujących naukę oraz osiągnięć z zakresu współpracy z podmiotami otoczenia zewnętrznego

Habilitantka jako adiunkt w Katedrze Finansów Publicznych UEK prowadzi zajęcia dydaktyczne (wykłady, ćwiczenia) na wszystkich poziomach studiów i na różnych kierunkach (czy specjalnościach). Przykłady prowadzonych przez Nią przedmiotów to: *Finanse, Finanse publiczne, Finanse lokalne, Nowe zarządzanie w sektorze publicznym, Państwo a gospodarka*, a także przedmiot w języku angielskim *Local Finance*. Dr Katarzyna Owsiak przygotowała także koncepcję zajęć z przedmiotów: *Inne podatki i opłaty pobierane przez organy KAS oraz organy samorządowe, Zarządzanie finansami lokalnymi, Zarządzanie w sektorze publicznym*. Dr Katarzyna Owsiak prowadziła także zajęcia na studiach podyplomowych *Rachunkowość i finanse*. Habilitantka ma w swoim dorobku dydaktycznym również wykłady zagraniczne. Podczas Jej pobytu w Gruzji w ramach programu ERASMUS+ KA107 (2019) prowadziła zajęcia dydaktyczne w języku angielskim z przedmiotów: *Introduction to Finance* oraz *Introduction of Financial Accounting* dla studentów Caucasus University, Tbilisi.

Kandydatka do stopnia doktora habilitowanego była również promotorem 122 prac licencjackich i 199 magisterskich, a także recenzentem łącznie kilkuset prac dyplomowych oraz promotorem pomocniczym w 3 przewodach doktorskich.

Pozytywnie należy również ocenić fakt zapraszania dr Katarzyny Owsiak jako dydaktyka na wykłady gościnne w innych ośrodkach akademickich (Uniwersytet Jagielloński, Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Instytut Ekonomii i Zarządzania, wykłady w roku

akademickim 2006/2007; Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego – wykłady w różnych okresach od 2006 r.).

Innym, istotnym wkładem w działalność dydaktyczną Habilitantki było też Jej uczestnictwo w tworzeniu nowych kierunków, planów studiów i programów nauczania (np. kierunku *Zarządzanie finansami państwa i samorządu terytorialnego*).

Dr Owsiak jest również współautorką podręcznika akademickiego z zakresu problematyki finansów publicznych (publikacja pt. *Funkcjonowanie sektora finansów publicznych w Polsce*, pod redakcją prof. Marii Kosek-Wojnar, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2017).

Habilitantka, w mojej ocenie w sposób wyróżniający, wręcz modelowy angażuje się w działalność organizacyjną na rzecz macierzystej uczelni. Wielokrotnie była członkiem Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej (8 powołań), a ponadto członkiem Komisji Senackiej ds. Etyki Zawodowej (kadencja 2016-2020), Rektorskiego Zespołu Ewaluacji Jakości Działalności Naukowej ds. III kryterium oraz członkiem rad wydziału (kadencje 2008-2012; 2012-2016; 2016-2019). Angażowała się również w prace wielu komisji/zespołów powoływanych w ramach Wydziału Finansów i Prawa, a potem Instytutu Finansów UEK (np.: Wydziałowej Komisji Programowo-Dydaktycznej ds. kierunku Finanse i Rachunkowość; Wydziałowej Komisji Programowo-Dydaktycznej ds. kierunku Zarządzanie finansami państwa i samorządu terytorialnego; Zespołu ds. Reformy Dydaktyki na Wydziale Finansów i Prawa; Zespołu ds. Studiów Podyplomowych; Zespół ds. Uroczystego Wręczenia Dyplomów na Wydziale Finansów i Prawa; Zespołu Programowo-Dydaktycznego ds. kierunku Finanse i rachunkowość; Zespołu Programowo-Dydaktycznego ds. kierunku Finanse publiczne w gospodarce cyfrowej; Zespołu ds. akredytacji Acquin).

Habilitantka pełniła też w latach 2015-2019 funkcję członka komitetu redakcyjnego i redaktora tematycznego czasopisma „Psychologia Ekonomiczna”, wydawanego przez UEK.

Dr Katarzyna Owsiak wielokrotnie angażowała się również jako członek komitetów organizacyjnych licznych konferencji, w tym między innymi: *Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, nt. 20 lat przemian ustroju gospodarczego Polski. Dokonania – wyzwania* (2010); *Międzynarodowej Konferencji Naukowej, nt. Nowe zarządzanie finansami publicznymi w warunkach kryzysu* (2010); *Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej, pt. O nowy model działalności regulacyjnej państwa w sferze finansów - lekcja z kryzysu* (2011); *Międzynarodowej Konferencji Naukowej z okazji X-lecia Wydziału Finansów, pt. Bezpieczny system finansowy – wnioski z kryzysu* (2012); *Konferencji Naukowej nt. Samorząd terytorialny w dobie turbulentnych zmian otoczenia. I edycja* (2022); *Konferencji Naukowej nt. Samorząd terytorialny w dobie turbulentnych zmian otoczenia, II edycja* (2023).

Dr Katarzyna Owsiak ma też szereg osiągnięć w zakresie popularyzacji nauki i współpracy z otoczeniem gospodarczym. Przykłady Jej aktywności z tym związanej to: wykład nt. *Czy warto oszczędzać?*, wygłoszony dla uczniów V Liceum Ogólnokształcącego im. Augusta Witkowskiego w Krakowie (2014); opublikowanie współautorskiego artykułu o charakterze popularnonaukowym nt. *Samorząd terytorialny w dobie epidemii* na stronie internetowej Europejskiego Kongresu Samorządowego (2020); uczestnictwo w tworzeniu *Rankingów*

finansowych samorządu terytorialnego (3 edycje) w ramach współpracy z Fundacją Instytut Studiów Wschodnich w Warszawie, których wyniki były prezentowane podczas Europejskiego Kongresu Samorządów (2018, 2019 i 2020); wizyty studyjne w: Ministerstwie Finansów, Departamencie Finansów Samorządu Terytorialnego (2019), Urzędzie Miasta Stołecznego Warszawy (2019), Regionalnej Izbie Obrachunkowej w Krakowie (2022), Wydziale Finansowym Starostwa Powiatowego w Limanowej (2022).

Warto też dodać, że w uznaniu zasług Habilitantki, Rektor UEK aż czternastokrotnie uhonorował Ją nagrodami za działalność naukową, dydaktyczną lub organizacyjną. Habilitantce przyznano też szereg innych odznaczeń, w tym: Medal Brązowy za Długoletnią Służbę (2008); Medal 90-lecia Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (2015); Medal Srebrny za Długoletnią Służbę (2019); Medal Komisji Edukacji Narodowej (2021).

Reasumując, bardzo pozytywnie oceniam osiągnięcia Kandydatki ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego, dotyczące dydaktyki, działalności popularyzującej naukę oraz współpracy z podmiotami spoza Uczelni. W mojej ocenie, na szczególne uznanie zasługuje wyjątkowe zaangażowanie organizacyjne Kandydatki na rzecz uczelni macierzystej.

6. Konkluzja końcowa

W świetle dokonanych w niniejszej recenzji ustaleń stwierdzam, że szczegółowo oceniona przeze mnie monografia pt.: *Dług w polityce finansowej gminy*, wskazana przez Panią Doktor Katarzynę Owsiak jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego, stanowi znaczny wkład Autorki w rozwój dyscypliny *ekonomia i finanse*. Kryterium znacznego wkładu w rozwój tej dyscypliny spełnia również wykazany i udokumentowany we wniosku habilitacyjnym pozostały dorobek naukowy Habilitantki. Pozytywnie oceniam także inne aspekty aktywności Habilitantki, w tym Jej działalność organizacyjną, dydaktyczną i popularyzatorską. Reasumując stwierdzam zatem, że zostały spełnione ustawowe wymagania stawiane kandydatom do uzyskania stopnia doktora habilitowanego, określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. 2023 poz. 742).

W związku z powyższym rekomenduję Komisji Habilitacyjnej przedstawienie Radzie Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie mojej pozytywnej opinii w zakresie nadania Pani Doktor Katarzynie Owsiak stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie *ekonomia i finanse*.

